

Tomasz Rembalski

Powołanie i pierwszy rok działalności Stacji Naukowej i jej Komisji Kaszubskiej Polskiej Akademii Umiejętności w Gdańsku

Acta Cassubiana 17, 357-362

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Tomasz Rembalski

Powołanie i pierwszy rok działalności Stacji Naukowej i jej Komisji Kaszubskiej Polskiej Akademii Umiejętności w Gdańsku

Pierwsze zebranie członków Rady i Komisji Kaszubskiej Stacji Naukowej PAU w Gdańsku odbyło się w Tawernie „Mestwin” 21 lutego 2015 roku. Prof. Józef Borzyszkowski, witając zebranych przybyłych z Warszawy, Torunia, Olsztyna, Szczecina, Słupska, Bytowa, Wejherowa, Gdyni, Sopotu i Gdańska, jako organizator Stacji Naukowej PAU w Gdańsku, przekazał dla zgromadzonych pozdrowienia od Sekretarza Generalnego PAU prof. Jerzego Wyrozumskiego. Wspomniał również o nieobecnych, którzy usprawiedliwili swoją absencję. W zebraniu gościnnie uczestniczył również Wicemarszałek Senatu RP Jan Wyrowiński. Następnie prof. Borzyszkowski zaprezentował okoliczności powołania w Gdańsku Stacji Naukowej PAU i jej uwarunkowania statutowe. Nadmienił, iż stało się to dzięki staraniom i na wniosek członków PAU z dn. 25 maja 2014 roku, prof. dr. hab. n. med. Janusza Limona (od 1 stycznia 2015 roku wiceprezesa Oddziału Gdańskiego PAN) oraz prof. dr. hab. Józefa Borzyszkowskiego prezesa Instytutu Kaszubskiego. Wniosek został przyjęty i 24 czerwca 2014 roku Rada Polskiej Akademii Umiejętności powołała Stację Naukową PAU w Gdańsku. Na mocy decyzji Rady PAU z 28 października 2014 roku organizatorem Stacji Naukowej PAU w Gdańsku i jej Komisji Kaszubskiej został prof. Józef Borzyszkowski. Dnia 21 stycznia 2015 roku Rada PAU zatwierdziła również skład Rady i członków Komisji Kaszubskiej. W swojej wypowiedzi prof. Józef Borzyszkowski wspomniał, iż niejako wzorem Krakowa chciano ulokować siedzibę Stacji przy Oddziale Polskiej Akademii Nauk przy ul. Jaśkowa Dolina. Nie bez żalu stwierdził, że projekt ten nie doszedł do skutku. Stąd siedzibą Stacji Naukowej PAU w Gdańsku stał się Dom Kaszubski przy ul. Straganiarskiej 22. Po tym prof. Józef Borzyszkowski przeszedł do omówienia zadań Stacji Naukowej PAU w Gdańsku oraz możliwości jej działalności w dziedzinie humanistyki. Na pierwszym miejscu wymienił możliwości organizowania konferencji naukowych. W dalszej części wystąpienia prof. Borzyszkowski obok propozycji konferencji,

wspomniał również o możliwości patronowania gdańskiej Stacji PAU „Encyklopedii Kaszubskiej”, czy projektowi „Kaszubi w dziejach Rzeczypospolitej”. Nieobce winny jej być również sprawy artystyczne. Szczególną uwagę zwrócił na poszerzenie kontaktów w basenie Morza Bałtyckiego.

Możliwości badań i działań Stacji PAU w dziedzinie nauk medycznych zaprezentował prof. dr hab. n. med. Janusz Limon w formie prezentacji zatytułowanej *Efekt założyciela a Kaszubi*. Według encyklopedycznej definicji *efekt założyciela* to „szczególny przypadek dryfu genetycznego występujący, gdy populacja w przeszłości przeszła przez stadium z bardzo niewielką liczbą osobników wskutek migracji niewielkiej liczby osobników na izolowaną wyspę. Przypadek spowoduje, że taka populacja będzie miała drastycznie odmienną i zubożoną pulę genetyczną w stosunku do populacji wyjściowej. Do podobnego efektu może dochodzić także wskutek gwałtownej redukcji liczby osobników w populacji, na przykład na skutek tępienia przez człowieka, katastrof sztucznych, czy też naturalnych (efekt wąskiego gardła). Pozostaje wtedy bardzo mała liczba osobników, które krzyżują się między sobą. Następnie dochodzi do wzrostu homozygotyczności, ujawniają się niekorzystne allele recesywne i defekty genetyczne. Populacja może odbudować swą pierwotną liczbę osobników, ale pod względem genetycznym nie będzie to już ta sama populacja”. Prof. Limon wspomniał o stosunkowo licznych przypadkach zmian genetycznych występujących wśród Kaszubów. W mediach zjawisko to zostało okrzyknięte „kaszubską klątwą”, z czym zdaniem prelegenta, należy walczyć.

Bardzo interesujące wystąpienie Prof. Limona spotkało się z żywą dyskusją, w której udział wzięli prof. Jacek Jassem, prof. Cezary Obracht-Prondzyński, prof. Zygmunt Szultka, prof. Miłoś Źeznik, prof. Józef Borzyszkowski i dr Tomasz Rembalski. W jej podsumowaniu prof. Borzyszkowski stwierdził, iż dowodzi ona jak potrzebne są wspólne seminaria medyków i historyków, czy socjologów.

W dalszej części spotkania nastąpiła autoprezentacja zebranych członków Rady Stacji Naukowej PAU w Gdańsku i jej Komisji Kaszubskiej. W kolejności wystąpili: prof. Daniel Kalinowski, prof. Edward Breza, prof. Janusz Limon, prof. Jacek Jassem, prof. Roman Kaliszan, ks. prof. Wojciech Bęben, dr Katarzyna Kulikowska, dr Miłoslawa Borzyszkowska-Szewczyk, prof. Miłoś Źeznik, prof. Cezary Obracht-Prondzyński, prof. Józef Borzyszkowski, dr Tomasz Rembalski, prof. Stanisław Achremczyk, prof. Janusz Jasiński, prof. Jolanta Wierzba, prof. Anna Kwaśniewska, prof. Jerzy Treder, dr Justyna Pomierska, prof. Edward Włodarczyk, prof. Zygmunt Szultka i prof. Kazimierz Kozłowski.

W wyniku głosowania dokonano wyboru przewodniczącego Rady oraz Zarządu Komisji. Przy dwóch głosach wstrzymujących na przewodniczącego Rady Stacji Naukowej PAU w Gdańsku wybrano prof. Janusza Limona. Również przy dwóch głosach wstrzymujących wybrano prof. Józefa Borzyszkowskiego na przewodniczącego, prof. Jolantę Wierzbę na zastępcę przewodniczącego i prof. Cezarego Obracht-Prondzyńskiego na sekretarza Komisji Kaszubskiej PAU.

Duże znaczenie w rozpoczętej działalności Stacji Naukowej PAU w Gdańsku odegrała konferencja *Kaszubi i Pomorze a Kraków: o zainteresowaniach sprawami kaszubsko-pomorskimi w kręgu Polskiej Akademii Umiejętności*, która odbyła się 12 czerwca 2015 roku w Sali Mieszkańskiej Ratusza Staromiejskiego w Gdańsku. Jej organizatorami były Stacja Naukowa Polskiej Akademii Umiejętności oraz Instytut Kaszubski. Referaty wygłosili: prof. Jerzy Wyrozumski *Prof. Gerard Labuda – pierwszy prezes odrodzonej PAU a Gdańsk i Kraków*, prof. Józef Borzyszkowski *Kraków a Florian Ceynowa – ojciec regionalizmu kaszubskiego*, prof. Julian Dybiec *Strategia Akademii Umiejętności i jej społeczne wsparcie w czasach zaboru*, prof. Daniel Kalinowski *Obraz Gdańska i Pomorza w opiniach Krakusów w II poł. XIX i I poł. XX wieku*, dr Justyna Pomierska *Stefan Ramułt i sprawa kaszubska w Akademia Umiejętności – ich udział w rozwoju kaszubologii*, prof. Anna Kwaśniewska *Krakowskie środowisko naukowe a tematyka pomorska w badaniach Instytutu Bałtyckiego*, dr Krzysztof Sławski *Portret zbiorowy gdańsko-pomorskich członków PAU z pocz. XXI wieku*, prof. Cezary Obracht-Prondzyński *Uczeni a sprawa kaszubska – rola Akademii*. Referat *PAU na Pomorzu – wyzwania, możliwości, zobowiązania* wspólnie wygłosili prof. Janusz Limon i prof. Józef Borzyszkowski. W drugim dniu konferencji, z myślą o krakowskich gościach, odbył się objazd naukowy po Kaszubach. Zwiedzono m.in. Będomin, Wdzydze Kiszewskie oraz Wieżycę.

Dnia 28 maja 2015 roku w Domu Kaszubskim w Gdańsku odbył się pierwszy wykład z cyklu „Kaszubskie wykłady Akademii Umiejętności” zatytułowany „*Efekt założyciela*” a *populacja kaszubska*, który poprowadzili dr hab. Jolanta Wierzba i prof. dr hab. Janusz Limon. Współorganizatorami spotkania była Stacja Naukowa i Komisja Kaszubska Polskiej Akademii Umiejętności w Gdańsku oraz Instytut Kaszubski.

Pod patronatem prof. Beaty Pastwy-Wojciechowskiej Dziekana Wydziału Nauk Społecznych UG, prof. Janusza Limona Prezesa Oddziału Gdańskiego Polskiej Akademii Nauk, prof. Józefa Borzyszkowskiego Przewodniczącego Komisji Kaszubskiej i Kierownika Stacji Naukowej PAU w Gdańsku oraz prof. Cezarego Obracht-Prondzyńskiego Prezesa Instytutu Kaszubskiego 5 listopada 2015 roku odbył się „Dzień z Profesorem Janem Strelauem”. W programie znalazł się wykład prof. Jana Strelaua *Od badań podstawowych do zastosowań w praktyce psychologicznej: na przykładzie Regulacyjnej Teorii Temperamentu*, który został wygłoszony na Wydziale Nauk Społecznych UG oraz spotkanie autobiograficzne połączone z prezentacją książki-wywiadu z prof. Janem Strelauem pt. *Poza czasem*, które poprowadził prof. Cezary Obracht-Prondzyński. Było to drugie takie spotkanie, gdyż pierwsze, którego współorganizatorem był również Instytut Kaszubski wspólnie z Oddziałem ZK-P w Bytowie i Burmistrzem Miasta Bytów, odbyło się 9 lipca 2015 roku w Bytowie. Spotkanie to poprowadził prof. Cezary Obracht-Prondzyński.

Skład Rady Stacji Naukowej PAU w Gdańsku

A. Członkowie PAU

1. Prof. **Roman Kaliszan** – Gdańsk
2. Prof. **Jacek Jassem** – Gdańsk
3. Prof. **Janusz Limon** – Gdańsk
4. Prof. **Jerzy Limon** – Gdańsk
5. Prof. **Janusz Mallek** – Toruń
6. Prof. **Krzysztof Narkiewicz** – Gdańsk
7. Prof. **Stanisław Salmonowicz** – Toruń
8. Prof. **Józef Borzyszkowski** – Gdańsk

B. Osoby spoza PAU

1. Prof. **Stanisław Achremczyk** – Olsztyn (historyk, dyr. OBN im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, badacz dziejów Warmii, były rektor Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego).
2. Prof. **Edward Breza** – Gdańsk (językoznawca, kaszubolog, emerytowany pracownik UG, członek Instytutu Kaszubskiego, badacz toponimii i toponomastyki kaszubsko-pomorskiej, m.in. autor monografii *Przydomki szlachty pomorskiej*).
3. Prof. **Janusz Jasiński** – Olsztyn (historyk, badacz dziejów Warmii i Mazur, współautor *Historii Pomorza*, emerytowany prof. PAN, członek Instytutu Kaszubskiego).
4. Prof. **Kazimierz Kozłowski** – Szczecin (politolog, historyk, pracownik Uniwersytetu Szczecińskiego, badacz dziejów najnowszych Pomorza Zachodniego, były dyrektor Archiwum Państwowego w Szczecinie, członek Instytutu Kaszubskiego).
5. Prof. **Jan Lubiński** – Szczecin (prof. Pomorskiego Uniwersytetu Medycznego, patomorfolog i genetyk kliniczny, członek Instytutu Kaszubskiego).
6. Prof. **Zygmunt Szultka** – Słupsk (historyk, pracownik Akademii Pomorskiej w Słupsku i Zakładu Historii Pomorza IH PAN w Poznaniu, członek Instytutu Kaszubskiego, współautor syntezy *Historia Pomorza*, badacz dziejów Kaszubów i Kościoła ewangelickiego na Pomorzu Zachodnim).

7. Prof. **Jerzy Treder** – Wejherowo (językoznawca, emerytowany prof. UG, członek Instytutu Kaszubskiego, wybitny badacz języka kaszubskiego – za-
bytków, gramatyki i frazeologii, rozwoju kaszubskiego języka literackiego).
8. Prof. **Edward Włodarczyk** – Szczecin (historyk, badacz dziejów najnow-
szych Pomorza, współautor *Historii Pomorza*, aktualny rektor Uniwersytetu
Szczecińskiego, członek Instytutu Kaszubskiego).

Skład Komisji Kaszubskiej przy Stacji Naukowej PAU w Gdańsku

1. Prof. **Józef Borzyszkowski** – Gdańsk (członek korespondent PAU, prezes
Instytutu Kaszubskiego).
2. Prof. **Cezary Obracht-Prondzyński** – Gdańsk (pracownik UG, wiceprezes
Instytutu Kaszubskiego, historyk i socjolog, autor licznych opracowań – mo-
nografii i studiów – dotyczących dziejów i tożsamości Kaszubów, ruchu
kaszubsko-pomorskiego, muzeów na Pomorzu i współczesności kultury
kaszubsko-pomorskiej).
3. Prof. UG, dr hab. ks. **Wojciech Bęben** – Gdańsk (etnolog Uniwersytetu
Gdańskiego, badacz kultur ludów pierwotnych Australii i Oceanii oraz
Nowej Zelandii, autor cennych monografii).
4. Prof. AP, dr hab. **Daniel Kalinowski** – Słupsk (prof. Akademii Pomorskiej,
członek Instytutu Kaszubskiego, historyk literatury polskiej i kaszubskiej,
teatrolog, autor kilku monografii i redaktor naukowy licznych dzieł zbio-
rowych dotyczących m.in. życia i twórczości pisarzy kaszubskich, współ-
twórca *Biblioteki Pisarzy Kaszubskich*).
5. Prof. dr hab. **Miloš Řezník** – Praga, Warszawa (Czech z Pragi, do niedawna
prof. Uniwersytetu w Chemnitz, aktualnie dyr. Niemieckiego Instytutu Hi-
storycznego w Warszawie, członek Instytutu Kaszubskiego, badacz dziejów
Prus Królewskich i ruchu młodokaszubskiego).
6. Dr **Tomasz Derlatka** – Warszawa, Praga (pracownik Czeskiej Akademii Nauk,
członek Instytutu Kaszubskiego, badacz literatury serbołużyckiej i kaszub-
skiej; do niedawna prac. Uniwersytetu w Lipsku).

7. Prof. UG, dr hab. **Anna Kwaśniewska** – Gdańsk (prac. Instytutu Archeologii i Etnologii UG, skarbnik Instytutu Kaszubskiego, autorka m.in. monografii dotyczącej dziejów garniarstwa na Kaszubach oraz badań etnologicznych na Kaszubach i Pomorzu w XIX i XX w.; opracowała i przygotowała do druku m.in. prace Józefa Gajka i Bożeny Stelmachowskiej).
8. Prof. ASz, dr hab. **Bogdan Narloch** – Koszalin (prof. Akademii Sztuki w Szczecinie, muzyk, organista i badacz dziejów budownictwa i muzyki organowej na Pomorzu, organizator Festiwalu Muzyki Organowej w Koszalinie).
9. Dr **Miloslawa Borzyszkowska-Szewczyk** – Gdańsk (historyk literatury, prac. Instytutu Germanistyki UG, członek Instytutu Kaszubskiego, badaczka pamięci o dziejach Żydów na Pomorzu oraz o Kaszubach i Pomorzu w literaturze niemieckiej).
10. Dr **Katarzyna Kulikowska** – Gdańsk (etnolog – doktorat na Uniwersytecie Jagiellońskim, aktualnie pracownik Muzeum Narodowego w Gdańsku, od 1.01.2015 dyrektor Kaszubskiego Parku Etnograficznego we Wdzydzach Kiszewskich, członek Instytutu Kaszubskiego).
11. Dr **Justyna Pomierska** – Wejherowo (paremiolog, prac. Instytutu Filologii Polskiej UG, kier. etnofilologii kaszubskiej, członek Instytutu Kaszubskiego).
12. Dr **Tomasz Rembalski** – Gdynia (pracownik Instytutu Historii UG i były wieloletni pracownik Muzeum Miasta Gdyni, sekretarz Instytutu Kaszubskiego, badacz dziejów Gdyni i szlachty kaszubskiej).
13. Dr hab. **Jolanta Wierzba** – Gdańsk (pediatra i genetyk kliniczny w Gdańskim Uniwersytecie Medycznym, od wielu lat zajmuje się chorymi na choroby genetyczne dziećmi z Kaszub. Jest autorką publikacji na ten temat).
14. Dr **Beata Lipska-Zienkiewicz** – Gdańsk (pediatra i genetyk kliniczny w Gdańskim Uniwersytecie Medycznym. Bada geny związane z nerczycą u dzieci z Kaszub).
15. Mgr **Dominika Vetter** – Gdańsk (słuchaczka Studiów Doktoranckich Gdańskiego Uniwersytetu Medycznego. Tematem jej rozprawy doktorskiej są choroby genetyczne występujące w populacji Kaszubów. Promotorem jest prof. J. Limon).